

משפטים

יד"ל ע"י
כולל
לבושי חושן

בראשות הרה"ג ר'
ישראל יושע העשיל פריעדמאן
שליט"א

פרשת נשא ב' - בהעלותך תשפ"ג לפ"ק | גליון י"ז שנה א'

משפט החושן

שאלות ותשובות בידי ממונות

שאלה:

לכבוד הרבנים הגאונים חברי מערכת משפטים שליט"א

בימי הקיץ העעל"ט שהותי באיזה מחנה קיץ (bungalow colony) בהרי עיר ניו יארק, וכפי הדרך הנהוג במקומות אלו יש כסאות פרטיים המונחים על השדה בחוץ, וכל אחד משתמש בהם לשבת עליהם כפי הצורך, בלי נטילת רשות מהבעלים. פעם אחת כשישבת על כסא אחד, נשתבר הכסא תחת. ובאתי לשאת עיני אל ההר"ם לשאול מכם אם מחויב אני לשלם בעד ההפסד, מאחר שהשתמשתי בלי רשות, או שמא פטור אני משלם.

גם רצוני לדעת באופן כללי, האם מותר לישב על כסאות אלו שמונחים על השדה בחוץ, בלי נטילת רשות מהבעלים.

אשמח לקבל תשובה עוד לפני ימי הקיץ הבעל"ט, דוד פריעד

תשובה:

א) מותר לישב על הכסאות שמונחים בחוץ במחנות הקיץ, גם בלי נטילת רשות מהבעלים, אם כן הוא דרך הנהוג. ובלבד שישב על הכסא כפי דרך ההשתמשות הרגיל. וכן לא ישנה מקום הכסא אם אין הדרך לשנות מקומו. אולם אם יודע בבירור שהבעלים מקפידים, נראה שכדאי למנוע מלהשתמש בהם.

ב) וכן אין צריך לשלם בעד ההפסד אם ישב על הכסא כרגיל, ונשבר בלי שום פשיעה מצידו.

בירור הדין:

א) מותר לישב על הכסאות שמונחים בחוץ במחנות הקיץ, גם בלי נטילת רשות מהבעלים, אם כן הוא דרך הנהוג. ובלבד שישב על הכסא כפי דרך ההשתמשות הרגיל. וכן לא ישנה מקום הכסא אם אין הדרך לשנות מקומו. אולם אם יודע בבירור שהבעלים מקפידים, נראה שכדאי למנוע מלהשתמש בהם:

הנה המשתמש בחפץ חבירו שלא מדעתו, אף שאין החפץ נחסר על ידי השימוש, מ"מ הוא שואל שלא מדעת, ונקרא גזלן. ואם נשתמש חייב באחריות החפץ, וא"כ חייב לשלם כשנפסד, כמבואר בשו"ע חו"מ סי' רצ"ב סעי' א'. וא"כ לפי"ז לכאן אסור להשתמש בכסאות אלו בלי נטילת רשות מבעליהם. אמנם מצונו בסמ"ע (שם סק"ד) שאם אין דרך הבעלים להקפיד על השימוש, מותר להשתמש עם החפץ שלא מדעתם, ואינו נקרא גזלן. וכן נפסק בנתי"מ (שם סק"ג) שמוותר להשתמש בחפץ שאין הדרך להקפיד על השימוש בה. אמנם הנתי"מ מוסיף, שהיתר זה הוא רק בתנאי שהבעלים אינם נמצאים שם, ואי אפשר להודיעם. אולם בש"ך (שם סק"א) חולק, וס"ל שאפי' באין הדרך להקפיד, נמי אסור להשתמש בלי רשות, שסו"ס נקרא שואל שלא מדעת. ואם כן בנידו"ד לדעת הש"ך לכאן אסור להשתמש בהם בלי רשות, אפי' אם אין הדרך להקפיד. ואם השתמש בהם מחויב לשלם אם נפסד.

אמנם באופן שאי אפשר שישבר או יפסד על ידי ההשתמשות, מצונו במחנה אפרים (הל' גזילה סי' כ') שמביא ממש"כ הריטב"א בשם הרמב"ן (ומבואר בשיטמ"ק ב"מ מ"א ע"א) שמה שקי"ל שהמשתמש בחפץ בלי רשות נקרא שואל שלא מדעת וגזלן, זהו רק בחפץ שאפשר שישבר או יפסד על ידי ההשתמשות בה, משא"כ אם אי אפשר שישבר מותר להשתמש בה בלי רשות'. אך מביא שם התוס' ב"מ (ל' ע"א ד"ה לצורכו ולצרכה) שחולק על זה, וס"ל שאפי' באופן שבדאי לא ישבר או יפסד ע"י השתמשות, מ"מ אסור להשתמש בחפץ בלי רשות.

אבל בנידו"ד נראה שלא שייך דברי המחנ"א הנ"ל, מאחר שהרי אפשר שישבר הכסא ע"י שישב עליה, ואף שהוא חשש רחוק, מ"מ כמה פעמים ע"י רוב תשמישו אולי יקרה שיפסד או ישתבר. וא"כ לכאן בנידו"ד באנו למחל' הנ"ל בין הסמ"ע להש"ך, שלהסמ"ע מותר להשתמש בה בלי רשות משום שאין הדרך להקפיד משא"כ להש"ך יש בו דין גזלן.

אמנם אעפ"כ בנידו"ד נראה שגם הש"ך יודה שמוותר. ונקדים בכמה קושיית על דברי הש"ך. (א) בדברי הש"ך בהל' גניבה (סי' שני"ח סק"א) כתב שאם נכנס אחד לבית חבירו, ולקח מאכל מביתו של חבירו בלי רשות, אם יודע שלכשיתודע חבירו ממה שעשה ישמח

דבר המזפוט

ביזמו תתן שכרו

ענין תשלומי שכיר חמור מאוד, כמבואר בשו"ע חו"מ הל' שכירות פועלים סי' של"ט סעי' ב' 'כל הכובש שכר שכיר כאילו נוטל נשמתו, ועובר בחמשה לאוין, ועשה'. ובסמ"ע שם ס"ק ד' 'לא תגזול (ויקרא י"ט י"ג), לא תעשוק שכר שכיר (דברים כ"ד י"ד), ולא תעשוק את ערעך (ויקרא שם), לא תלין (שם), לא תבוא עליו השמש (דברים שם ט"ו), ועשה דביזמו תתן שכרו (שם).

ואין חילוק בזה אם הוא קבלן לבנות (building contractor), או אם הוא קבלן לעניינים אחרים (services) כגון מתוך או אופה וכדו', או אם הוא עובד במשרד או תנות. כולם צריכים לקבל שכרם בהזמן שנקבע מראש. בלא עיכוב.

ובספר שער משפט (סי' של"ט) כ' שאף שאמר לו הפועל יהא השכירות בידך, אסור לעכב השכירות תחת ידו. ומדייק כן מפשטות דברי המשנה, וכן מבואר בדברי זוה"ק פ' קדושים עיי"ש.

ובאופן שאין להבעלים ממה לשלם, כ' בשו"ע ר' שמדדת חסידות חייב ללוות מעות על זה, ובספר אהבת חסד לבעל החפץ חיים (ח"א פ"ט ס"ז) רצה לומר שחייב אפי' מדינא. ובדאי אין להבעלים להוציא כסף לצורך עצמו, או אפי' לצורך העסק, קודם שישלם להעובדים, וכן אסור לשכור פועלים באופן שמלכתחילה יודע שלא יחיל להם לשלם בזמן.

ובזוה"ק פ' קדושים ענה"פ לא תלין פעולת שכיר איתא 'תא חזי, מאן דנטיל אגרא דמסכנא, כאלו נטיל נפשי', ודאנשי בית' (מ-מ) שנטיל את שכר העני, כאילו נטל את נפשו. ואת של אנשי ביתו. הוא אדער נפשיהו, קב"ה אדער יומיו, ואדער נפשי, מההוא עלמא (הוא הקטין את נפשו. הקדוש ברוך הוא מקטין את ימיו. ומקטין את נפשו מאותו העולם). דהא כל אינון הבלים דנפשי מפומי, כל ההוא יומא, כולוהו סלקין קמי' דקב"ה, וקיימין קמי', לבתר סלקא נפשי, ונפשיהו דאנשי בית', וקיימין, באינון הבלים דפומיה (שהרי כל אותם הבלים שיוצאים מפיו כל אותו היום, כולם עולים לפני הקדוש ברוך הוא, ועומדים לפניו, אחר כך עולה נפשו ונפשות בני ביתו, ועומדים עם אותם הבלים של פיו). וכדן, אפילו אתגזר על ההוא בר נש כמה יומין, וכמה טבאן, כולוהו מתעקראן מני', ומסתלקי מני' (ואז, אפי' נגזר על אותו האיש כמה ימים וכמה טובות, כולם נעקרים ממנו, ומסתלקים ממנו).

וקודם לזה כתב 'מאן דאשלים לנפשא דמסכנא, אפילו דמטו יומיו לאיסתלקא מעלמא, קב"ה אשלים לנפשיה, ויהיב ליה חיין יתיר' (מ' מי משלים לנפש העני, אפלו שהגיעו ימיו להסתלק מן העולם. הקדוש ברוך הוא משלים לנפשו. ונותן לו יותר חיין).

התודה והברכה: תודתנו בידי להני רבני שהשתתפו בעריכת הגליון בשבוע זאת ובעורמם וכינו להוציא דבר נאה ומתקבל. ה'ה הרב דוד שטיינמנץ, הרב יעקב מנחם עהרנטאר, נפתלי צבי פריעדמאן, תשואות ון חן להם.

בזה, היא האוכל של הנוטל, ונקרא "אתי לידו בהיתרא", לפי שכל הדין של יאוש שלא מדעת הוא רק כשמיאיש א"ע משום שאינו יודע היכן חפצו, כגון שאבדו או שנלקח ממנו, משא"כ אם לבסוף ישמח שתבירו נהנה מחפצו, הרי זה מותר.

ולכאז' דברי הש"ך סותר את עצמו במש"כ בסי' רצ"ב הנ"ל במשתמש שלא ברשות, שהלא ק"ו הוא, שכנוטל מאכל של חברו ואכלו או מאבדו מן העולם, אינו נקרא גנב, משום שאמרין שאם לבסוף יתודע הבעלים, ישמח על מה שחבירו אכלו, וכ"ש בניד"ד שאינו מאבדו מן העולם, רק משתמש בחפץ, ואינו מחסרהו כלום, ויודע שהבעלים אין מקפידים, לכאז' צריך להיות מותר להשתמש בה.

ב) וכן צ"ע על הש"ך ממה שמבואר בכמה מקומות שמותר להשתמש בטלית של חברו וכדו' בלי ידיעתו, אם אינו מתקלקל בשעת השימוש, משום שניח"ל לאינש למיעבד מצוה בממוני. הרי מבואר שאם אין הבעלים מקפידים, מותר להשתמש בלי רשות. [ובאמת על ק"ו זו יש לדחוק ולתרגן שמצוה שאנ"י, אבל מ"מ עדיין קשה קושיא הנ"ל]. וכן צ"ע לפי דברי הרמ"א בסי' שפ"א סעי' א' בסתם ספסל המונח בחוץ, שפסק שהיא שאולה לסתם בני"א לישב עליהם, ולכאז' הוא מטעם שאין דרך הבעלים להקפיד.

ג) ועוד צ"ע על דברי הש"ך, ממה שפסק המחבר בהל' גזילה (בסי' שנט"ו סעי' א') שמותר ליטול מחבירו חפץ שליכא מאן דקפיד על זה, כגון ליטול קוסמא מהגדר לחצות בו שינוי עיי"ש. וא"כ אם מותר ליטול דבר שליכא מאן דקפיד, מאיזה טעם יהי' גרוע יותר כשמשתמש בדבר שליכא מאן דקפיד.

ונראה לבאר שי' הש"ך, על פי מש"כ בשו"ע ר"ר (הל' מציאה ופקדון סעי' כ"א) שמביא שיטת י"א שאסור להשתמש בפקדון, אפי' תשמיש שאין דרך בני"א להקפיד ע"ז כלל, לפי שאיסור שליחות יד בפקדון גזירת הכתוב הוא, ואין שום נפק"מ אם דרך הבעלים להקפיד על השימוש או לא. ומסיק השו"ע"ה שבעל נפש יחיש לזה עיי"ש. הרי מדבריו מבואר שבשומר שיש דין מיוחד של שליחות יד, חמור יותר שואל שלא מדעת, ואפי' באין דרך הבעלים להקפיד אסור להשתמש בו. ונראה שהו' גם כונת הש"ך בסי' רצ"ב הנ"ל, ששם איירי בדין פקדון שהופקד אצל שומר, ורק בכה"ג ס"ל להשי"ך שאסור להשתמש בלי רשות גם בחפץ שאין הבעלים מקפידים, משא"כ אם לא נפקד אצלו החפץ, רק משתמש בשאר חפצים של חברו בלי ידיעתו, נראה שגם הש"ך מודה שמותר לכתחילה אם אין הדרך להקפיד על תשמישם, וצ"ע למעשה.

אך עדיין אינו מיושב מה שמבואר ברמ"א סי' שפ"א הנ"ל, ששם מייירי בשומר, ואעפ"כ הותר משום שאין דרך להקפיד. ונראה לומר לפי מה שמבואר באחרונים טעם הדין של סי' שנט"ו הנ"ל, למה אינו דומה לדין יאוש שלא מדעת שקיל"ש שאסור ליטול דבר שנאבד מחבירו בלי ידיעתו, אפי' אם כשיתודע מהאבידה יתיימש, לפי שבניד"ד כל אחד יודע שדרך העולם ליטול מהגדר קוסמא וכדו',

וא"כ היא ההכמה בפירוש מקודם מהבעלים שמתירים ליטול, משא"כ ביאוש שלא מדעת וכע"ז מצינו בשו"ע ר"ר (בהל' מציאה ופקדון סעי' ה') שמותר לקבל צדקה דבר מועט מן הנשים שלא מדעת בעליהן, וכן מותר לבן בעה"ב ליתן פרוטה לעני או לבנו של אוהבו של הבעה"ב, ממועות הבעה"ב, בלי ידיעתם, מאחר שכן נהגו הבעלי בתים, ומתחילה נתרצו לכך. ובהו' מבואר דברי הגמ' במס' ב"מ (דף כ"א ע"ב) שהמוצא תאנים בדרך, מותר לאכלן, לפי שדרך כל תאנים ליפול מהאילן בדרך גידולן, והוי' ג"כ כאילו נתרצו מתחילה על זה.

ונראה שאף שבש"ך סי' שנט"ו הנ"ל משמע שאפי' בלא סברא זו ג"כ מותר ליטול, מטעם שהבעה"ב ישמח כשיתודע שא' אוכלן, עכ"ז יודה הש"ך לסברא זו, שאם דרך הנהוג הוא שמשתמשים בחפץ זו בלי רשות הבעלים, והבעלים יודעים ג"כ מהנהגה זו, מותר להשתמש בו, לפי שהו' כאילו נתרצו מעיקרא לזה, וכנ"ל. והאי' לזה ממה שמבואר ברמ"א (סי' רצ"ב סעי' כ') שאם הפקיד א' ספר אצל תלמיד חכם, מותר להת"ח ללמוד בהספר, מטעם דאדעתא דהכי הפקידו אצלו, ומשמע שם שכ"ע מודה בזה (וכן מוכרח לכאז' מס' שנט"ו הנ"ל). ועפ"ז מיושב הרמ"א סי' שפ"א סעי' א' שפסק שסתם ספסל המונח בחוץ, שאולה לסתם בני"א לישב עליהם, דמשום דנהיגי בכך הוה כאילו נתרצו מעיקרא.

נמצא מכל זה, שבכסאות המונחים על השדה במחנות הקיץ, שהדרך היא להשתמש בלי רשות, והבעלים יודעים מזה קודם שמונחים אותם בחוץ, הוי' הדין כאילו נתרצו הבעלים מעיקרא להתיר לישב עליהם בלי רשותם, והמשתמש אינו נקרא שואל שלא מדעת ואין בזה שום גזילה, רק הוה שואל מדעת, וא"כ מותר להשתמש בהן.

אולם אם יודע בבירור שהבעלים מקפידים, נראה שכדאי למועט מלהשתמש בהם, לפי שאף שא"ל שבזה שמונחים בחוץ, גילה דעתם שמתירים להשתמש בהם, מ"מ אין רא' לזה, ולכן יש למועט מלהשתמש בהם.

ב) וכן אין צריך לשלם בעד ההפסד אם ישב על הכסא כרגיל, ונשבר בלי שום פשיעה מצידו:

ומכל מקום לגבי תשלומין, בודאי יש על המשתמש דין שואל, ובעת שמשתמש בהכסא חייב בתשלומין, כדן כל שואל שחייב באונסים. אבל מ"מ מצינו פטור בשואל, אם מתה מחמת מלאכה, והיינו שאם שאל פרה לחרושה בה, ומתה בעת המלאכה, פטור מלשלם, מאחר שנשאל למלאכה זה. ומבואר ברמ"א (סי' שפ"א סעי' א') שקיל"ש שסתם ספסל שאולה לסתם בני אדם לישב עליהם, אם נשברה תחתיהן, הוי' כמתה מחמת המלאכה, חוץ אם היושבים הם משונים וכבדים יותר משאר בני"א. וא"כ נראה שמאחר שהכסאות מונחים על מתן לישב עליהם, וכל שישב עליהם באופן הרגיל, ועכ"ז הכסא נשבר תחתיו, פטור מדין מתה מחמת מלאכה, הגם שנקרא שואל.

1. ומביא רא' לזה מה שיק"ל (בפ' אלו מציאות ל' ע"א) במי שמצא כלי כסף והו' שומר אבידה, ומ"מ מותר להשתמש עם הכלי בצנון, אפי' כשנשתמש רק לצרכו הפרטי, ואין בהשתמשות שום סכנה להכלי הבעלים, ועיי' אריכות בפי' דברי הח"ס שם ד"ה לצורכו ולצרכה,

ואם רט"י פליגי עליו עיי"ש, ועפ"ז ק"י על דברי התי"מ הנ"ל, שראיינו הוא מכלי כסף, הלא שם א"א שחשבר כלל, משא"כ בכל שואל שלא מדעת שאפשר שישבר ע"י חב השתמשות.

2. וכעין דברי הקצוה"ח בסי' שנט"ו ספ"א.
3. ועיי"ש בסמ"ע שפליגי בטעם הרמ"א, אבל משמע מדבריו שמודה נמי לטעם זה.

718.618.4011 Ext 101 | Ask@Mishpatim.org | לשלוח הערות או שאלות שיתלכנו ויתבררו במדור 'משפט החושן':

מספט הפרשה

פרשת נשא: והתירו את דפאתם אשר עשו והשיב את אשמו בראשו והמישתו יסף עליו ונתן לאשר אשם לו: (במדבר ז')

תניא ר' נתן אומר מנין לנושה בחבירו, וחבירו בחבירו, שמוציאין מזה ונותנין לה? שנאמר ונתן לאשר אשם לו: ברייתא זו מובא בכמה מקומות בש"ס, מן פסחים ל"א, כתובת פ"ב, ועוד, וברש"י (פסחים שם ב"ה לאשר אשם) פירש ז"ל לאשר הלוה לו לא נאמר, אלא לאשר אשם לו, לאשר הקרן שלו, בב"ק אמרין אשם היינו קרן ע"כ. ודין זה נקרא שעבודא דברי נתן, וכן נפסק בשו"ע ח"מ סי' פ"ו סעי' א' "דאובן שנושה ק' בשמעון, ושמעון בלוי, מוציאין מלוי ונותנין לראובן". פירוש, אם לוי חייב מעות לשמעון, ושמעון חייב מעות לראובן, אמרין ללוי שישלם לראובן ולא לשמעון.

ומה הדין אם יש ללוי פקדון של שמעון

בש"ך שם ס"ב ק' פוסק ששעבוד"ג הוא גם בפקדון (והיינו אם שמעון חייב מעות לראובן, והפקיד שמעון איהו חפץ ביד לוי, חייב לוי להחזיר הפקדון ליד ראובן ולא ליד שמעון). וכן נוקט התי"מ שם בס"א. אבל בקצוה"ח שם ס"ק ד' חולק, וסובר שאין דין שעבוד"ג בפקדון (רק שהבי"ד יכולין לגבותו מלוי, כדי לתת לראובן בגיבוי דבי דינא, אבל לא מדין שעבוד"ג).

האם שעבוד"ג הוא דוקא באופן שעומק לזה מראובן קודם שנתייב לו לוי, או לא שנוא

אף שיש פלוגתא בזה בראשונים בצדדים לכאן ולכאן, כבר פסק במחבר (שם) "מוציאין מלוי ונותנין לראובן, ל"ש אם נתייב לו כבר לשמעון בשעת שלוה מראובן, ל"ש נתייב לו אח"כ". ובש"ך שם ס"ק א' "כן נראה דעת הפוסקים, וכן עיקר".

האם יש חילוק אם יש נכסים לשמעון או לא שנוא

סוגיא גדולה ורחבה הוא ונביא הראשי פרקים: ז"ל המחבר שם (סעי' ב') בד"א כשאין לשמעון נכסים ליפרע ממנו וכו', אבל אם יש לו במדינה זו נכסים, אין ב"ד נוקמים להוציא מהו ולתת לזה ע"כ. ומהו מבואר, שהמחבר פוסק שאין דין דר' נתן אם יש נכסים לשמעון, וכן הוא משמעות רוב הראשונים. אבל הש"ך שם ס"ה האריך לחלוק ולהוכיח שגם הראשונים מודים שאף אם יש נכסים לשמעון, עכ"ז דין דר' נתן, ומוציאין מלוי ונותנין לראובן, ובתי"מ שם ס"ק ג' הכריע בנייהם וכתב שתלוי באם

בטעם הדין

ומצאנו בפוסקים שנתנו טעמים בהאי דינא דר' נתן (ויש בזה גם חילוקי דינים). שהרשב"א (בחידישו לקידושין ט"ו) אמר בטעמא דר"ג שהו' משום הפוכי מטרטא למה לי (לשון הגמ' כתובת ק"י, ופי' רש"י "הנושא שני מרצופין של עור, ומשאן שוה, מה יתרון לו להפך של ימין לשמאל ושל שמאל לימין"). ובחז"א (ב"ק סי' ט"ו ס"ק ט') אמר בטעמא דמילתא, שהתורה הטיל על לוי להציל את העשוק (ראובן) מיד עשוק (שמעון).

האם יש חילוק בין חוב של גזילה, לחוב של הלואה או לחוב של שכירות

שם בשו"ע כתב המחבר ז"ל בין דרך הלואה - שהלוה לו, בין דרך מקח וממכר, בין דרך שכירות. והמחבר בא לאפוקי משיטת הרבנו נתנאל בתוס' קדושין ט"ו, שס"ל ש"ל שר' נתן מודה בחוב של שכירות, כיון שהפועל טרח עליו, צריך הבעה"ב לשלם להפועל דוקא ולא להבעה"ש של הפועל. אבל הלכה פסקין דלא שנוא, וגם בשכירות פועלים יש שעבוד"ג. וא"כ מי ששכר פועל, ויודע שהפועל חייב מעות לאחרים, יש לו לשלם להבעה"ש של הפועל, ולא להפועל עצמו.

משפטים מעניני פרשת השבוע

שמעון הוא איש אלם או לא. שאם שמעון הוא אלם וקשה להוציא מעות מידו, אז דנין דין דר"ג אף כשיש לו נכסים, וכהש"ך. אבל אם שמעון אינו אלם, אין דנין דין דר' נתן, וכמו שפסק המחבר.

בידענא אם לוי שילם לשמעון בעל חובו ולא לראובן, לא יא אפי' ידי חובתו וצריך לחזור ולשלם לראובן

שם במחבר ס"ה "ואם אחר שנתייב לוי [לשלם חובן] לראובן בב"ד, הלך ופרע לשמעון, חייב לפרוע לראובן פעם אחרת". ואף שמדברי השו"ע משמע שהוא רק אם לוי כבר נתייב בב"ד לשלם לראובן, מ"מ בש"ך שם ס"ק י"ד מפרש שלא דוקא, אלא אפי' אם עדיין לא נתייב לוי לראובן, ורק העיקר תלוי שאם כבר ידע לוי ששמעון חייב לראובן, וגם ידע שאין לשמעון נכסים לפרוע לראובן, ועכ"ז פריע לשמעון, חייב לוי לחזור ולפרוע פעם אחרת לראובן, אף אם טוען לוי שלא ידע מהאי דינא דר' נתן.

האם יש כבוד שמעון למחול חובו של לוי בשעה שעומק אכתי משועבד לראובן

גם בזה פליגי בראשונים. אבל הלכה כבר נפסק במחבר שם סעי' ה' ח"ל אין שמעון יכול למחול ללוי, ולא להרויח לו זמן (הפרעון) עכ"ל. אמנם כתב הש"ך שם, שקצת מועיל מחילת שמעון ללוי, שבוה אף למ"ד (ש"ך הנ"ל, ועוד) שדנין שעבוד"ג גם אם יש נכסים לשמעון, אבל בזה שכבר מחל שמעון ללוי, לכ"ע אין גובין מלוי לו זמן שיש נכסים לשמעון.

שאר דיני שעבודא דר' נתן, דקדוקיה ופרטיה, נתבאר בארוכה בשו"ע ח"מ סי' פ"ו.